

10 december 2024

Dag van de **Warmtetransitie**

Deelsessie ronde 1C:
Samen vooruit: bewoners en de warmtetransitie
11.00 - 12.00

Marcel Hoenderdos

Communication Manager EBN

Een duurzame **warmtetransitie**

ebn

Astrid Martens en Kees Vringer (PBL)

27/8/24

NOS Nieuws • Vandaag, 00:30
Nederlanders positief over aardgasvrij verwarmen, maar sceptisch over beleid

fd.

...or persoonlijk gebruik onze content te kopiëren. Het delen van deze ... met anderen is niet toegestaan © Het Financieele Dagblad 2024.

Trouw

Burger steunt aardgasvrije wijk, maar wil steun van overheid

Nederlanders willen best van gas af, maar wantrouwen plannen over

De Telegraaf

Planbureau voor de Leefomgeving

Nederlander wil van gas af, maar is bezorgd over hoge kosten

door THEO BESTEMAN
aangepast: 1 uur geleden Vandaag, 00:01 in FINANCIËEL

AMSTERDAM - Nieuwe warmtenetten komen zonder rijkssteun financieel niet meer van de grond. Bewoners gaan daardoor niet van het gas af. Ook voor het vertrouwen

Nieuws

an het
ch over de
men door de
wanconsistent

Onderzoek Planbureau voor de Leefomgeving

Planbureau: burger maakt zich zorgen over kosten aardgasvrije woning

Planbureau voor de Leefomgeving

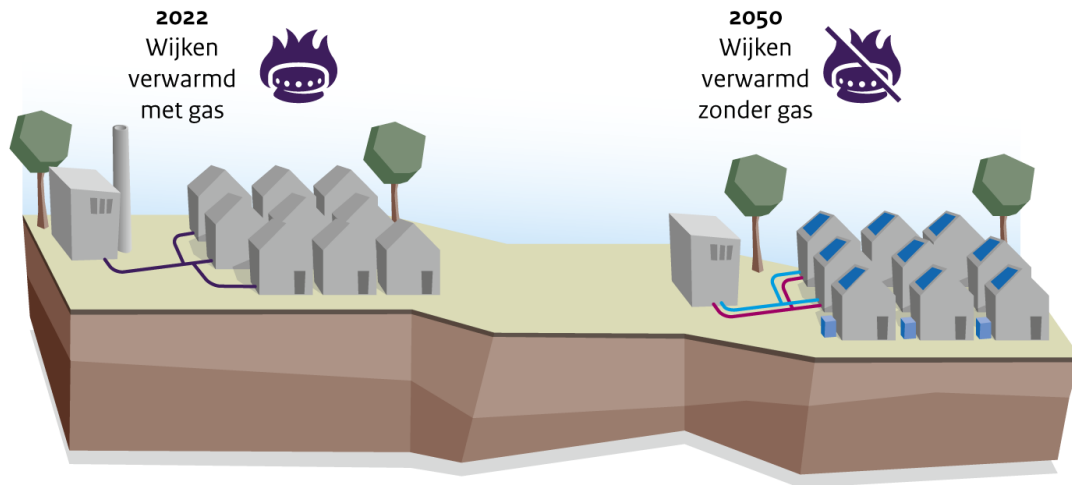
Aardgasvrij: Een goed idee, maar...

Hoe legitiem burgers beleidskeuzes vinden in de warmtetransitie

Astrid Martens, Jarry Porsius, Adriaan Rottenberg, Caren Herbstritt, Anja Steenbekkers, Kees Vringer

Aardgasvrijbeleid

Wijken zonder gas in 2050

Burger: 'Er moet een duidelijk plan aangegeven worden: dit is wat we gaan doen. Dit zijn de fases waarin het gedaan gaat worden. Dit is hoe lang we ermee bezig gaan zijn.'

Klimaatakkoord: Woningen in 2050 duurzaam verwarmd = zonder aardgas

Gemeenten coördineren de lokale wijkplannen bij afstappen van het aardgas

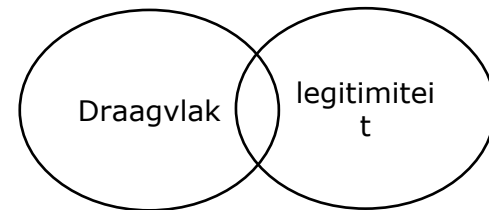
Aardgasvrijbeleid:

- Wetsvoorstellen
 - WGIW: Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie
 - WCW: Wet Collectieve Warmte
- Lokale warmtevisies en uitvoeringsplannen

- **Aardgasvrijbeleid is ingrijpend voor bewoners**

- **Voortgang momenteel moeizaam**

Waarom Legitimiteit

Legitimiteit *Beetham 1991, Van Noije 2019	Draagvlak *De Graaf 2007, Pröpper 2013
1. "Aanvaardbaar" - Lage minimum drempel	1. "Steun" - Hoge minimum drempel
2. Op grond van algemeen belang "hoe zou het eigenlijk moeten zijn"	2. Grond maakt niet uit, kan eigenbelang zijn. "wat vind ik op dit moment?"
-Lange onderzoekstraditie, weinig empirisch meten	- Fuzzy begrip: Wordt veel gemeten, maar beperkte duidelijkheid over concept.

In theorie enig verschil, in de praktijk ook?

Wat is legitiem beleid?

- > Legitiem beleid = Goed beleid
- > Definitie legitimiteit: *Vrijwillige acceptatie van beleid op grond van algemeen belang waarbij het beleid in overeenstemming is met het recht en burgers het gezag van de overheid als beleidsmaker aanvaarden.*
- > Analyse kader gebruikt voor vragenlijst

Criteria voor legitimiteit van beleid

Legitimiteit van beleid

Definitie:
Vrijwillige acceptatie van beleid op grond van algemeen belang, waarbij het beleid in overeenstemming is met het recht en de burger het gezag van de overheid als beleidsmaker erkent.

Input- legitimiteit	1	Inhoudelijke representatie	Herkenning in inhoudelijke uitgangspunten en keuzes overheid
	2	Formele representatie	Erkenning dat volksvertegenwoordiging namens bevolking spreekt
	3	Descriptieve representatie	Identificeren mensen zich met de volksvertegenwoordigers
	4	Verantwoording	Afleggen van verantwoording door autoriteiten
Proces- legitimiteit	5	Informatievoorziening	Nauwkeurige en transparante informatie van overheid
	6	Responsiviteit	Rekening houden met belangen alle betrokkenen
	7	Inspraak	Zijn mensen betrokken bij de besluitvorming
	8	Gelijke behandeling	Behandelt de overheid gelijke gevallen op een gelijke manier
	9	Rechtszekerheid	Handelt de overheid consequent, consistent en betrouwbaar
Output- Legitimiteit	10	Effectiviteit	Mate waarin beleidsdoelen gerealiseerd worden, met oog voor neveneffecten
	11	Efficiëntie	Verhouding ingezette middelen en bereikte doelen
	12	Distributieve rechtvaardigheid	Een rechtvaardige verdeling van baten en lasten
	13	Transparantie	Inzichtelijkheid en doorgrondelijkheid van beleidsuitkomsten

Bron: PBL

Resultaten

Burgers vinden overstappen op aardgasvrij verwarmen een goed idee, want...

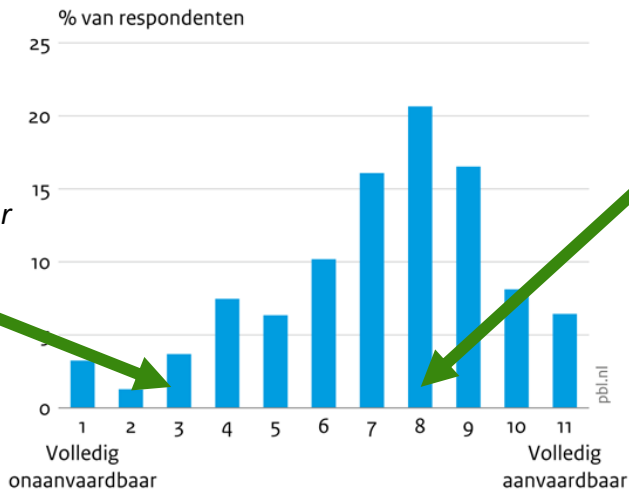
- Burgers onderschrijven belang van aardgasvrij verwarmen
 - Klimaat belangrijk probleem (76%), en aardgasvrij helpt (65%)
 - Energie-onafhankelijk van buitenland (88%), en aardgasvrij helpt (73%)
- Deel beleid sluit aan op wat burgers legitiem vinden
 - Zowel warmtepompen als warmtenetten vinden de meeste burgers een goed idee
 - De meeste burgers staan achter het beleidsvoornemen (WCW) dat warmtebedrijven >50% publiek eigendom worden
 - De meeste burgers vinden het goed dat bewoners vrij zijn om een andere warmteoplossing te kiezen

‘Het is gewoon heel lang uitgesteld door de regering. Die hebben het zo uit de hand laten lopen, dat we nu als een gek aan de slag moeten gaan.’

Vind je het aanvaardbaar **dat** gemeenten plannen maken om woningen zonder aardgas te gaan verwarmen?

Denk daarbij aan wat het beste is voor iedereen

Ervaren legitimiteit van aardgasvrij beleid, 2023

“We willen het braafste jongetje van de klas zijn terwijl ze in China veel blijven uitstoten. De kosten en baten zijn daardoor niet in een goede balans gezien vanuit het algemeen belang”

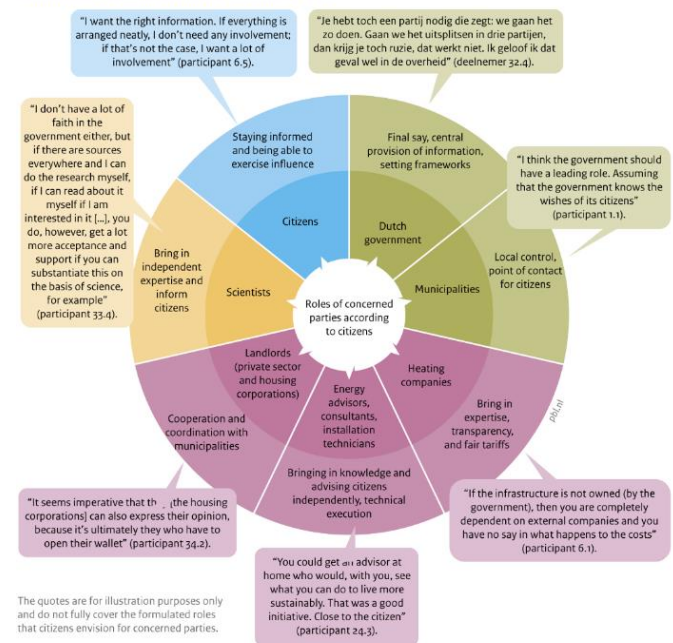
“Ik weet dat het nodig is om een andere bron van energie te gaan gebruiken behalve gas [...] want kom op, het is half oktober en het was vandaag 22 graden. Dat is niet een normaal herfsttemperatuurtje in Nederland”

Bron: PBL enquête

Verantwoordelijkheden en vertrouwen

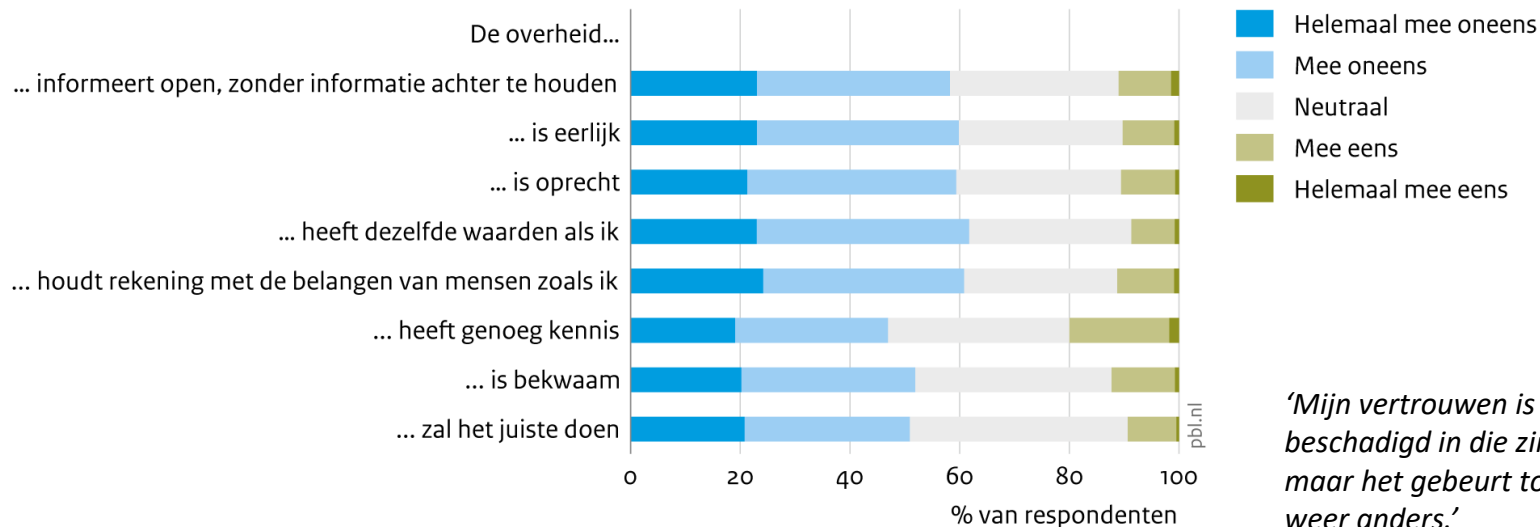
- Burgers zien coördinerende rol voor overheid.
- Burgers vinden het logisch om kosten overgang collectief te delen.
- Maar weinig vertrouwen in de overheid.
 - verwijzen naar inconsistent beleid (saldering zonnestroom, hybride CV ketel)

How citizens envision the role of concerned parties

Vertrouwen is laag en speelt belangrijke rol bij ervaren legitimiteit

Vertrouwen in overheid met betrekking tot klimaatbeleid, 2023

‘Mijn vertrouwen is een paar keer nu beschadigd in die zin dat ik denk: leuk plan, maar het gebeurt toch niet of het wordt toch weer anders.’

Bron: PBL enquête

Een voorbeeld scenario van wijkplan

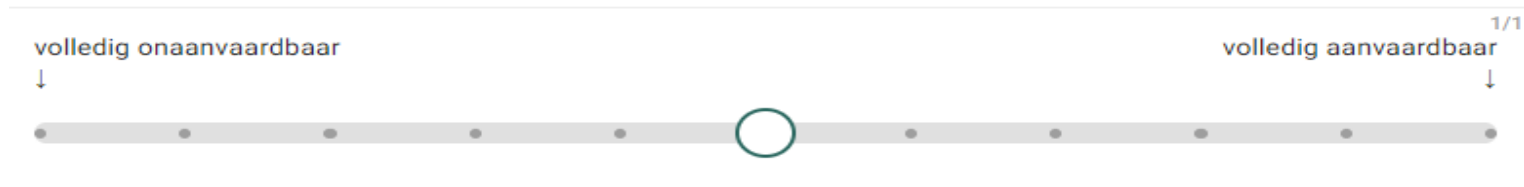
Er komt een **warmtenet** in de wijk dat eigendom wordt van een **bedrijf**. Het plan gaat **alleen** over het aardgasvrij maken van de wijk. De **gemeente** maakt het plan en bewoners krijgen informatie **als het plan bijna af is**.

De gemeente vertelt vooral wat ze zeker weten en is **duidelijk over alle onzekerheden**. Kunnen bewoners minder meedenken, dan is hun mening toch **even belangrijk**. De mening van deskundigen is **belangrijker** dan die van bewoners.

Het plan gaat door als de **gemeenteraad** het er mee eens is. Daarna is er **drie** jaar de tijd om over te stappen. Bewoners mogen **niet** zelf een andere manier van verwarmen kiezen, zodat de kosten **lager** zijn.

De prijs voor warmte is vooraf **zeker** en is voor alle wijken **hetzelfde**. De overheid betaalt de kosten om over te stappen voor **iedereen**.

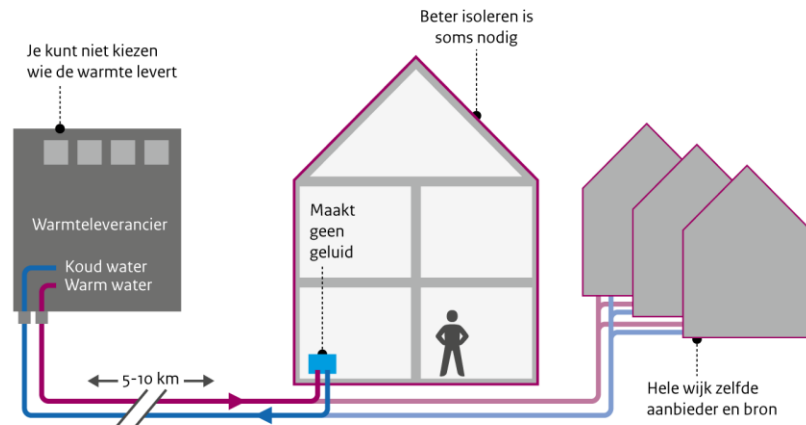
Hoe aanvaardbaar vindt u dit plan? Denk daarbij aan wat het beste is voor iedereen.

Keuzevrijheid

- > Keuzevrijheid \leftrightarrow Lagere kosten
- > Beleid gericht op laagste nationale kosten
- > Burgers prefereren in eerste instantie keuzevrijheid, maar...
- > na gesprek meer aandacht voor kosten

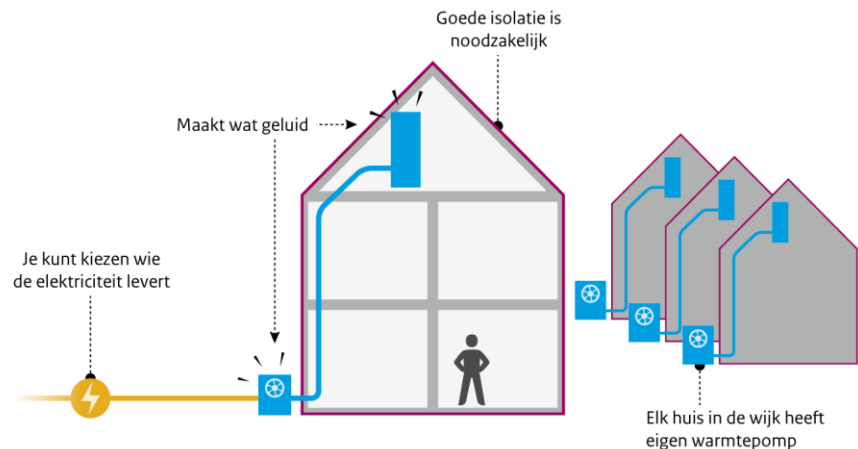
Wijk met warmtenet

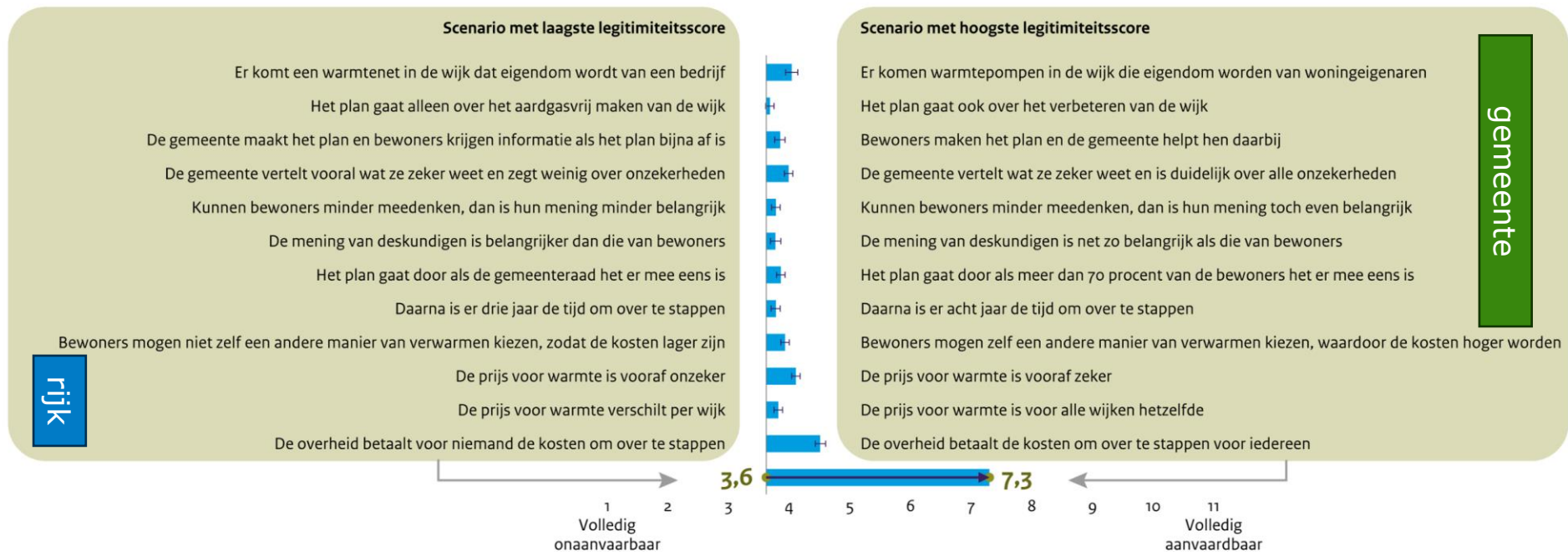
Communicatie en participatie

- > Wat vinden burgers belangrijk?
- > Duidelijke en eerlijke informatie over onzekerheden
- > Echte participatie in plaats van schijnparticipatie
- > Niet iedereen wil op dezelfde manier participeren / geïnformeerd worden

Wijk met warmtepomp

Effect van beleidskenmerken op ervaren legitimiteit in scenario's voor aardgasvrije wijken, 2023

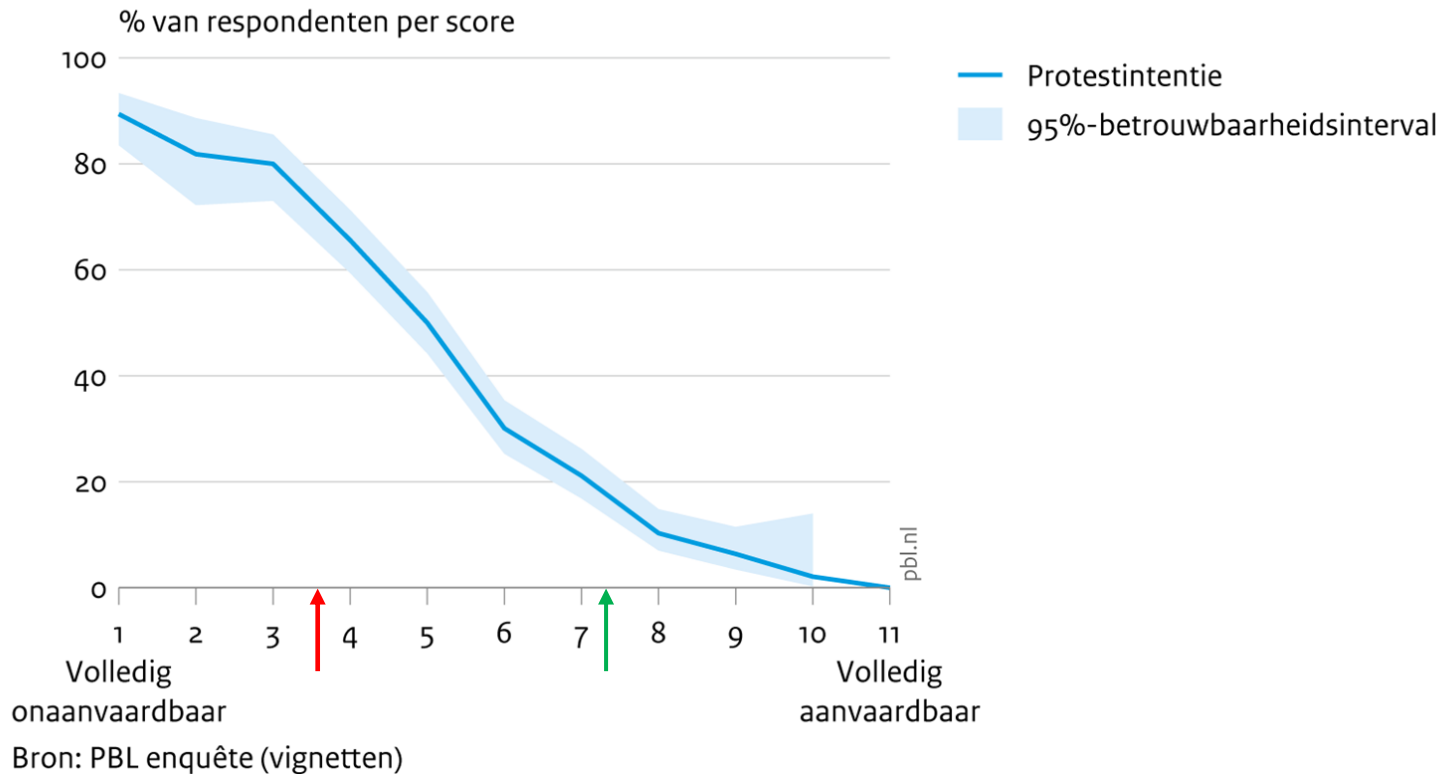
rijk

gemeente

pbl.nl

Bron: PBL enquête (vignetten)

Relatie tussen legitimiteitsscore en protestintentie, 2023

Conclusies

Conclusies

- Burgers onderschrijven het belang van aardgasvrij verwarmen
- Beleidskeuzes bij uitwerking van grote invloed op ervaren legitimiteit
- Betaalbaarheid en collectieve kostenverdeling belangrijk voor legitimiteit en grote zorg onder burgers
- Burgers hebben weinig vertrouwen in de overheid en ervaren klimaatbeleid als inconsistent, wat niet bijdraagt aan hun investeringsbereidheid voor aardgasvrij maken

Wat vergroot de legitimiteit van beleid volgens burgers?

> **Betaalbaar en kostenverdeling**

- Overheid betaalt kosten voor overstap
- Prijszekerheid lange termijn
- Geen grote prijsverschillen tussen wijken

Rijksoverheid is aan zet voor oplossingen, valt buiten mogelijkheden gemeente

> **Gelijkwaardig proces en informeer ook over wat onzeker is**

Gemeente aan zet
Dat maakt misschien niet altijd dat burgers eerder instemmen, maar vergroot wel de legitimiteit volgens burgers

'Ik denk dat er toch echt samspraak zal moeten zijn met de mensen bij wie het moet gaan gebeuren. De overheid moet wel aangeven van: dit is wat er haalbaar is, dit is wat er mogelijk is, maar daar moet dan wel een keuze in zijn.'

Contact

Astrid Martens: Astrid.Martens@pbl.nl

Kees Vringer: Kees.Vringer@pbl.nl

Rapport

Martens, Astrid, Jarry Porsius, Adriaan Rottenberg, Caren Herbstritt, Anja Steenbekkers en Kees Vringer (2024) [Aardgasvrij: een goed idee, maar... . Hoe legitiem vinden burgers beleidskeuzes in de warmtetransitie?](#) PBL Planbureau voor de Leefomgeving. Den Haag, 27 augustus 2024

Een duurzame **warmtetransitie**

ebn

Maarten Meijer (Impulse advies) en Ruud
Cuijpers (Netverder)

NET
✓ERDER

impuls
advies

Impuls advies

Over het project

NET
VERDER

Stedelink

Gemeente Delft

woonbron

GEOTHERMIE DELFT
Delft's Bron van duurzame energie en kennis

viomes
wonen is leven

DUWO

inwarmte
Delft

Afnemers

- ~6.000 woningen
- TU Campus, Voorhof, Buitenhof

Bronnen

- Geothermie
- Warmtepompcentrale
- Piekketels

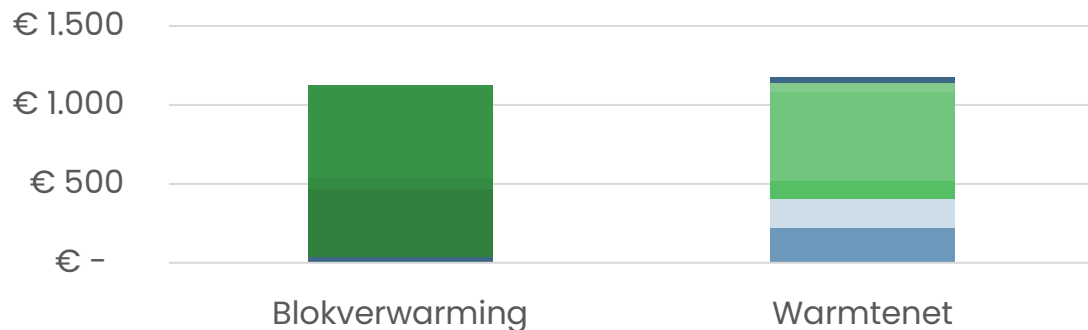
Netwerk

- 16 km primair tracé
- ~ 45 aansluitingen

Wat is betaalbare warmte in Delft?

Warmterekening
(scenario 2025, gemiddeld
gebouw)

'Niet-Meer-Dan-Bij-Aansluiten'

+

*3 jaar
ingroeiperiode*

Hoe blijft warmte betaalbaar in Delft?

Vastrecht	Variabel tarief
<ul style="list-style-type: none">• Lonen *• Materialen *	<ul style="list-style-type: none">• Aardgas• Energiebelasting aardgas• Elektriciteit• Energiebelasting elektriciteit• CO2 emissie• CPI *• Lonen *• Materialen *

*Kostprijs-
gebaseerde
indexaties*

** Deels gemaximeerd op 3,0%*

Welke zekerheden zijn er voor betaalbaarheid?

Warmterekening
(scenario 2025, gemiddeld gebouw)

*Tariefplafond
woning*

*Streefdoel
portfolio*

Wat is toepasbaar in andere projecten?

Wat heeft in Delft gezorgd voor succes?

- Samenwerking gehele warmteketen
- Open / transparante businesscase
- Bereidheid om af te wijken van warmtewet
- Betrokkenheid bestuurders
- Bij start project duidelijke condities rondom betaalbaarheid

Wat zouden we anders doen?

- Algemene principes uitwerken (NMDBA, kostprijs plus)
- Rekenvoorbeelden per gebouw of woning
- Verwachte kostenstructuur toetsen t.o.v. werkelijke kosten

NET
✓ERDER

impuls
advies